on nihutatud sellisel kombel avalikkuse ees hävitatud hingekarjaste kõrval kohtadele lausa seiklejaidki.

Kuna senini sellised kirikutülid esinesid peamiselt maal, siis võidi end osalt lohutada seletusega, et seda laadi nähised on ikkagi omajagu erandlikud ja võimalikud ainult kultuuriliselt pimedamais kolkades. Kuid nende tülide kandumine 1933. a. ka Tartusse sunnib suhtuma küsimusse palju suurema tõsidusega. Ja kui selles asjas midagi saab parandada, ilma et kiriku senist organisatsiooni muudetaks, siis küll ainult sel teel, et vaimulikkude seesmist kvalifikatsiooni püütaks tõsta senisega võrreldes tublisti kõrgemale. Väliste vahenditega üksi, nagu talaarikaitse jms., eriti kui selle juures peaks tarvitatama ilmlikkude võimude kaasabi, suudetakse vaevalt tõsta hingekarjaste langenud autoriteeti.

Avalikkusele nähtamatuna, kuid edaspidi kirikuelu väga suurelt mõjustada võivana on 1933. aastalgi edasi jõudnud töö piibli uue tõlke ja kirikulaulude parandamise alal.

Samal ajal kui luteri kirik elas üle raskeid katsumisi, kannatas nende all ka kreeka-katoliku kirik, kuigi erinevail põhjusil. Siin tekkisid lahkhelid ühelt poolt rahvuslikul alusel, teiselt poolt aga võitlusest uue ja vana kalendri pärast.

Piirimail, eriti Petserimaal, oli aja jooksul kohalikkude kirikuorganisatsioonide etteotsa pääsenud marurahvuslikke vene elemente, mille hulka mõnel juhul kuulus isegi riigivaenlikke vene emigrante, kes vaenujalale sattusid mitte ainult kirikut juhtiva keskkohaga, vaid ka ilmlikkude võimudega. See ebanormaalne seisukord oli arenenud lõpuks nii kaugele, et 1933. a. tuli selle likvideerimiseks ette võtta mõned otsustavad sammud. Eestlase määramine aasta alul Petseri kloostri ülemaks ja vaimuliku seminari asutamine sealsamas tähendas šovinistlikkudele vene ringkondadele õige rasket kaotust ja siitpeale on rahvuslikul alusel tekkinud siseheitlused kreeka-katoliku kirikus igatahes pidevalt taltunud. Ka kalendritülides näis 1933. a. toovat mõlemaid pooli lepitava lahenduse sellega, et Petseri praostkond pidulikud jumalateenistused otsustas pidada uue kalendri järgi, kuid soovikorral pühitseda siiski ka vana kalendri pühi. Rahva vähene osavõtt uue kalendri järgi peetavaist pidulikkudest jumalateenistustest näitab aga, et kalendrisekelduste lõpliku lahendamiseni on veel tükk teed.

Hoopis vaikselt, kuid üsna tagajärjekalt on 1933. a. rooma-katoliku kirik jätkanud senini võrdlemisi väheste katoliiklaste organiseerimist ja oma mõjuala laiendamist Eestis.

Mis puutub „ilmlikumagi“ ideoloogia aren-